

СИСТЕМА СИМВОЛІВ ЯК ОСНОВА ВІЙСЬКОВОЇ КУЛЬТУРИ

У статті розглядається питання знакової системи у контексті становлення військових традицій та культури. Доводиться, що система символів військових формувань є основою військової культури.

Ключові слова: *знак, символ, культура, військовий*

«Історія культури є у своїй найсуттєвішій частині історією людської символіки... Входячи в світ людини, річ стає символом: вона починає щось «означати», набуває «сенса» [1,221] . Розуміння культури як знакової, цілісної системи, що здатна до саморозвитку має стійку тенденцію. Головним елементом семіотичної моделі культури вважають знак, або символ, єдиний її елемент, який пронизує різні рівні культури, зберігаючи свою самостійність і забезпечуючи єдність її семіотичної структури.

Посередництвом знаків та символів людина прилучається до універсального, всезагального досвіду, сформованого в культурі. Культура є системою символів. Завдання, що стоїть перед філософією культури: осмислення сутності культури як знаково-символічної системи, дослідження типології символів, рівнів осягнення їх та специфіки функціонування в просторі культури [2,194].

Сучасні словники подають таке визначення знакової системи: «Знакова система – сукупність знаків (найчастіше однотипних), що має внутрішню структуру, явні (формалізовані) або неявні правила утворення, осмислення та вживання її елементів і призначена для здійснення індивідуальних та колективних комунікативних і трансляційних процесів». [3,222]

Незважаючи на визначення культури як знакової системи, головним, необхідним, невід'ємним елементом її семіотичної структури багато сучасних філософів вважають символ. Розгляд символу допомагає зрозуміти культуру як таку. Він передає абстрактний зміст, універсальні знання.

Символ, на відміну від знака, вважають багатозначним. Завдяки інформаційній надлишковості це дозволяє йому бути носієм абстрактних значень і використовуватися в комунікації. «Існування системи символів (символічної мови), як правило, пов'язано з певними типами комунікативних ситуацій (ритуал, специфічна діяльність інституціональних форм культури і т.ін.)».[3,199]

Істотною характеристикою знаку та символу є інформативність, завдяки якій вони мають пізнавальну цінність. Знаки та символи присутні у різних науках: у теорії інформації та кібернетиці знак вважають елементарною інформаційною одиницею, розглядають функції знака в механізмі інформаційного обміну, його роль у процесі комунікації. У військовій сфері як елемент традиції та військової комунікації. [4]

На думку німецького філософа Е. Кассірера символічний універсум складають мова, міф, мистецтво, релігія і наука. Швейцарський лінгвіст Ф. де Соссюр знаковими системами вважав звичаї, ритуали, фольклор, родинні стосунки, мову. Основними властивостями знака він визнавав довільність, лінійність, мінливість. Знак, на його думку, набуває свого значення у системі. Вчений розробив методологічні основи науки про знакові системи, яку він називав семіологією. Французький структуралізм знакову систему вважає ієрархічно впорядкованою, знак – функціональною частиною комунікативної діяльності людини, а культурну діяльність – знаково-символічною.

У. Еко розглядає знакові системи також як феномени комунікації, яка стосується різних видів практичної діяльності. На думку У. Еко, код є теоретичною моделлю, структурою культури. До культурних кодів він відносить етикет (як систему жестів, табу та ін.), системи моделювання світу (легенди, міфи, теологічні системи), типологію культур, моделі соціальної організації. Код припускає наявність певного набору символів.

Детального розгляду заслуговує розуміння культури як знакової системи видатним мислителем Ю. Лотманом. Саме він запровадив термін «семіосфера», акцентував увагу на важливості семіотичних досліджень культури. У культурі, і завдяки культурі, відбувається структурна організація

навколишнього світу. Тим самим вона створює культурне середовище – семіосферу, яка є передумовою життя людини в суспільстві.

Культура здійснює структурну організацію навколишнього світу, створює сферу, що уможлиблює культурне буття людини. Всередині культури як знакової системи постійно відбуваються різні інформаційні процеси. Буття людини в культурі припускає, що людина є задіяною в інформаційних процесах, які мають різні аспекти розгляду.

Виникнення системи символів зумовлено комунікативною потребою суспільства та виражається у інституціональних формах культури. Такою інституціональною формою є Збройні сили та інші військові формування України.

Військові традиції, ритуали – це правила, звичаї і норми, які історично складаються у війську певної країни та передаються з покоління в покоління, здебільшого підкреслюючи зв'язок сучасних вояків з учасниками подій бойового минулого. Військова символіка України по праву стала предметом наукового дослідження, бо вже має власну досить багату історію та традиції.[5, 12]

У широкому розумінні символіка є умовним відображенням подій, явищ, понять, ідей через конкретні властиві їм вияви – символи. Символіка вивчає історію походження, функціонування й використання різновидів символів, які є концентрованою формою відбиття і фіксації наукових, релігійних та інших знань людини за допомогою стилізованого зображення.

Список використаної літератури

- 1.Аверинцев С. София – Логос. Словарь. – К.: Дух и Литера, 2001. – с. 221
- 2.Гатальська С. Філософія культури: Підручник. – К.: Либідь, 2005. – с.194
- 3.Культурология. XX век. Энциклопедия: В 2-х т. – СПб.: Университетская книга, ООО «Алетейя», 1998. – Т.1. – с. 222
- 4.Тарасенко І. Культура як знакова система // <http://www.ualogos.kiev.ua/>
5. Карпов В., Табачник Д. Військова символіка держави. К.: Либідь, 2007. – с.12